

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

Bjärka-Säby den 28 juni 2010

Kära vänner i Kristus,

Brobygge pågår vid Bjärka-Säby. På en mäktig orange skylt med svart text möts bilister av budskapet när man utmed Brokindsleden passerat Hjulsbrorondellen på väg mot Sturefors och Bjärka-Säby. Här pågår förvisso brobygge! Gamla Säby bro – där sliperiet till Cedersbergs glasbruk låg på 1700-talet och traktens första kraftstation uppfördes på 1800-talet – är under ombyggnad. Det grävs och mäts och sprängs. Snart kommer vi att få korsa Stångåns vatten via en provisorisk bro som just nu håller på att anläggas för att möjliggöra trafik medan den befintliga bron byggs om.

För den som i kyrkofädernas anda är övad i allegorisk läsning av texter är det inte svårt att uppfatta en djupare innebörd i budskapet på Vägverkets skylt; sådana kan dölja sig under bokstavens yta även om inte sändaren avsett det. Bjärka-Säby är i hög grad en plats för brobyggen – mellan skilda traditioner och uttryckssätt. Om detta profeterade dåvarande Strängnäs-biskopen när Nya Slottet återinvigdes den 5 juni 1982, efter Sionförsamlingens övertagande och dryga två års renoveringar. När Tord Simonsson invigningspredikade yttrade han de sedermera flitigt citerade orden: "På Bjärka-Säby har familjen Ekman slagit en bro mellan Natan Söderblom och Lewi Pethrus."

Ekumenik handlar om att slå broar mellan människor och miljöer som uppfattar sig stå mer eller mindre långt från varandra. En uppgift som i vår tid inte sällan kräver både klok och modig andlig ingenjörskonst. För att inte tala om egenskaper som tålmod (vilket väl också hör samman med mod?), lyhördhet och respekt. För egen del har jag lärt åtskilligt om dialogens svåra men livsviktiga konst under de dryga fem år jag nu deltagit i den officiella dialog som pågår mellan Pingströrelsen och Romersk-katolska kyrkan i Sverige. En av dem i vår delegation som i dessa samtal imponerat på mig är den snart 80-åriga pingstprofilen Olof Djurfeldt, under många år chefredaktör för tidningen Dagen. Han uppfattas säkert som en "traditionell" pingstvän av många – och är så i verkligt god mening. Och kanske är det just hans trygga förankring i den tradition han själv tillhör som gör honom så angelägen att lyssna till hur andra tänker och tror. Det är detta som gjort intryck: att iaktta en människa som är genuint intresserad av att verkligen förstå "den andre", särskilt i frågor där åsikterna går isär, och utan behov av att polemisera eller inta försvarsposition.

Just denna förmåga är förutsättningen för en respektfylld dialog där två parter kan närma sig varandra. Efter dryga fem års samtal i den pingst-katolska dialogen har vi från bägge håll gång på gång insett hur mycket vi har gemensamt i grundläggande trosfrågor. Broar har slagits mellan människor – och mellan våra kyrkor. Sedan ett par år tillbaka pågår även en dialog mellan Pingströrelsen och delar av den Ortodoxa kyrkan i Sverige. Även från den kommer rapporter om fruktbara samtal och en samsyn som ibland nästan förvånat parterna. Samtidigt händer ibland att dialoger som dessa hos en del väcker oro och indignation. "Skall vi alltså bli katoliker och ortodoxa nu!", kan man höra en och annan pingstvän utbrista. Men det är ju just det som *inte* är syftet med en dialog: målet

är inte att vi ska få över den andre på vår sida. Dialogens mening är att utforska vad vi faktiskt har gemensamt och var vi skiljer oss åt. Var har vi missförstått varandra och var tänker vi verkligen olika? Påfallande ofta visar det sig att vi har mer gemensamt än vi trodde. Goda dialoger rensar upp bland fördomar, förutfattade meningar och ren okunnighet som upprätthåller distans och misstänksamhet alldeles i onödan.

Kanske är det ofrånkomligt att vi ibland känner oss hotade av samtal med dem som är annorlunda än oss. Det gäller i de flesta sammanhang. Alla brobyggen innebär också risker, i synnerhet när avstånden från början är stora; det kanske rentav är två "kontinenter" som skall förbindas med varandra! Då gäller varsamhet och långsamhet. Men också att som troende aldrig glömma Jesu ord: "För Gud är allting möjligt." I visionen om och arbetet för kyrkans enhet är det alltid Jesu egen bön som måste vara vägledande. När han vidgar den bön han ber för sina lärjungar till att också gälla alla som genom deras vittnesbörd kommer till tro på honom säger han: "Jag ber att de alla skall bli ett ... för att världen skall tro att du har sänt mig."

*

För oss som ekumenisk kommunitet har andliga brobyggen högsta prioritet. Det är en viktig del av vår kallelse. I vår Regel uppmuntras vi "att i tron på en enda allmän och apostolisk kyrka verka oförtrutet för den kristna enheten och därmed ett vittnesbörd som vinner hjärtan för Guds rike". Om vår spiritualitet säger Regeln vidare: "Med övertygelsen att traditionen är förnyelsens källa vill vi andas med kyrkans bägge 'lungor' och forma vårt liv i lyhördhet för vår egen samtid."

Arbetet för en fördjupad kristen enhet pågår på många håll i dag. Sedan mitt förra brev har jag bland annat gjort en drygt veckolång resa i Norge och deltagit i olika ekumeniska möten och gudstjänster. På retreatgården Lia gård, sprungen ur lågkyrklig luthersk mylla, fick vi vara med om en unik händelse: ett litet, estetiskt intagande ortodoxt kapell invigdes under högtidliga former i närvaro av en av Norges ledande ortodoxa präster, fader Johannes. Att följande lördag morgon få fira den första eukaristin i detta lilla kapell var en mycket speciell erfarenhet. Några dagar senare i Arendal – Norges Venedig! – deltog jag i en ekumenisk gudstjänst i Trefoldighetskirken, där präster och pastorer från samtliga kyrkor i staden ledde församlingen i lovsången. Ett svar på Jesu egen bön som påtagligt berörde många i församlingen.

Under samma resa besökte jag några av de norska vänner som tillhör vår kommunitet, Ivar Johnsen och Bjørn Olav Hansen. Ivar, som är pastor i Lutherska frikyrkan i Raufoss, hade tagit initiativ till en ekumenisk samling som i sin bredd fick en historisk uppslutning. Att först, under eftermiddagen, möta kristna ledare från så många olika sammanhang, och därefter fira gemensam mässa i en gudstjänst på kvällen, bär jag med mig som ett av flera rika och hoppfulla minnen från denna resa. Trovärdig ekumenik förutsätter viljan att uppriktigt närma sig trossyskon överallt där människor bekänner sig som Jesu vänner – även när det finns kontroversiella frågor som ännu skaver i våra relationer. Det har varit en önskan i det arbete som nu i över 15 år pågått genom tidskriften Pilgrim, inte minst i samband med de stora vintermötena. I Jesu anda utmanas vi att skapa oreda bland gängse etiketter genom att överskrida gränser som delar upp i "vi-och-dom". Det handlar inte om att relativisera frågor som rör trons innehåll, utan om var vi börjar. "Var börjar vi?" frågade fader Matta al-Miskin,

Makariosklostrets andlige fader i Egypten, som gick ur tiden 2006. "Med bokstaven eller med Anden? Med lagen eller med livet?" Hans egen slutsats var: "Vi måste börja leva tillsammans i trons enda och innersta väsen innan vi kan enas om innehållet."

Gemenskapen omkring tidskriften Pilgrim, i synnerhet samtalen i dess referensgrupp – samtal med hög densitet! – har varit en av mina viktigaste skolor i andlig ekumenik. Gruppen består, som många vet, av en blandad skara människor, samtliga med stor integritet och betydande erfarenhet. Självfallet finns i en sådan gemenskap skilda synsätt i en hel del ting. Och då handlar det inte bara om att några gör korstecken och andra inte! Men det som förenar är långt starkare än det som skiljer: en igenkänning på djupet av "de heligas samfund", den tro som en gång för alla överlämnats åt de heliga. *Sensus fidelium* har denna igenkänning ibland kallats i kyrkans tradition. Ett trons sinne, en hjärtats förnimmelse, en doft av liv som får människor att känna igen Kristi Ande i den andre, innan de mäter honom eller henne med dogmatiska definitioner.

Ytterligare ett steg i riktning mot den enhet som Pilgrim vill verka för tas när vi tillsammans med Linköpings stift och Stockholms katolska stift inbjuder till ett ekumeniskt präst- och pastorsmöte på Bjärka-Säby och Vårdsnäs inför Stora fastan 2011. Enzo Bianchi, ledare för komuniteten i Bose och en av den kristna enhetens viktigaste röster i Europa idag, blir huvudtalare under mötet. Det är alltså ett möte för präster och pastorer, med inriktning på det andliga livets fördjupning, men eftersom vi som komunitet i hög grad är inblandade vill jag redan nu nämna att medlemmar i Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby som önskar delta är välkomna att anmäla sig. Mötet hålls den 15-17 februari under temat "Jesus sade: Kom och ät." (Den bifogade annonsen anger vilka som deltar, och mer information kommer i nästa utgåva av Pilgrim i september.)

*

För oss som lever och bor på Bjärka-Säby och dess närhet är det viktigt att inte försumma den lokala ekumeniska dialogen. Det gäller i första hand i relation till Sionförsamlingen, som upplåter Nya slottet för Ekumeniska komuniteten, tidskriften Pilgrim och Johannesakademien. Den generositet som visats oss under åren har varit unik och inte självklar. Man får inte glömma att det gudstjänstliv som spirar på Nya Slottet till sina former skiljer sig avsevärt från gudstjänsterna i en ordinär frikyrkoförsamling, även om det har sina rötter i en mycket tidig kristen och allmänkyrklig tradition. Jag får ibland frågan hur Sionförsamlingen ser på det gudstjänstliv som i dag firas i Slottskapellet och Övre salen. Det är nu 15 år sedan jag tog upp frågan med vår församlings äldstestår: Skulle vi kunna tänka oss ett försök med regelbundna liturgiska gudstjänster på Bjärka-Säby för att därmed också fördjupa den ekumeniska miljön omkring Nya Slottet? Som en förebild lyfte jag då fram den finska Tomasmässan, en gudstjänst som tagit vara på rikedomar från olika traditioner. Församlingens ledning gav sitt stöd åt tanken, beslut fattades i styrelsen, och därmed tog den utveckling sin början som fört oss dit vi är i dag. Det var redan innan komunitetslivet börjat ta form på Nya Slottet.

Under de femton år som gått har gudstjänstlivet skänkt det andliga livet på slottet den karaktär som gör att allt fler från hela Skandinavien årligen söker sig hit för retreat eller enbart för att delta i gudstjänsterna. Att det rika liturgiska livet också väcker frågor –

”Ber ni till Maria?”, ”Dyrkar ni helgonen?”, ”Är det nödvändigt med rökelse?”, ”Måste man göra korstecken?” osv. – är naturligt när det handlar om något som för många är nytt och ovant. Här har dialogen mellan oss som företräder kommuniteten och ledningen för Sionförsamlingen fördjupats under det senaste året, just för att bevara närhet, respekt och förståelse för varandras olika uttryckssätt. I samtalen har jag personligen känt stor tacksamhet över det stöd flertalet i församlingsledningen uttrycker för gudstjänstlivet på Bjärka-Säby. Här finns en stark önskan att platsen även i fortsättningen skall få vara en ekumenisk miljö. Något som gör det ännu viktigare att visa aktning också för dem som av olika skäl känner tvekan, allt för att bevara enheten. För oss som dagligen ber och arbetar på Bjärka-Säby är enheten med den församling som förvaltar Nya Slottet avgörande och vi får aldrig försumma att ta människors frågor och oro på allvar. Ekumenisk dialog eftersträvar inte likriktning – ”om ni blir som oss kan vi ha gemenskap med varandra” – utan bevarad mångfald. Guds vägar är många och skiftande. Vi behöver därför inte tycka lika i allt; olikhet borde aldrig vara en orsak till strid, snarare till vänskap och bön. Vi blir alla rikare om vi upptäcker hur skilda uttryckssätt inte är ett hot utan istället kan ge ett trovärdigare vittnesbörd om fullheten i Kristus.

När jag ibland möter människor som inspirerats av vad de mött på Bjärka-Säby och frågar hur de skall kunna ”ta med sig” något av det hem, påminns jag om att vi som berikats av mötet med den liturgiska traditionen inte har som uppgift att ”missionera” med våra erfarenheter. Vi skall leva helhjärtat i det som blivit en dyrbar erfarenhet för oss, men inte propagera för det. Även om man inte har den avsikten är det lätt att förmedla intrycket att ”alla borde fira gudstjänst som vi gör”. Attityder av det slaget bidrar bara till irritation och fördjupade motsättningar. Jag skriver detta eftersom jag vet att en del av er ibland brottas med bristande hemkänsla i den lokala församlingens gudstjänst. Ännu är det ett stycke att gå innan varje församling firar eukaristi varje söndag, något som var en självklarhet i urkyrkan, och som vi som kommunitet vill verka för. Men det måste få ta sin tid. Det gäller att ha respekt för varje församlings gudstjänsttradition. Den kan fördjupas och förnyas, men bör inte utsättas för påtryckningar eller experiment som skapar oro. En bättre väg att gå kan då vara att med den lokala församlingens stöd söka möjligheter till någon form av ”sidokapell”. Där kan andra gudstjänstuttryck få leva, inte i konkurrens med församlingens övriga gudstjänster, men som ett komplement. Ett intressant exempel på hur det skett under det senaste året är pingstförsamlingen i Köpenhamn, där en av vår kommunitets medlemmar, Simon Fuhrman, tagit initiativ till en eukaristisk gudstjänst som hämtat sin inspiration från Övre Salen i Bjärka-Säby. De söker sig ännu fram, i samtal både med den lokala församlingen och med företrädare för andra kyrkor. I det nya ekumeniska skede vi befinner oss i behöver vi få pröva oss fram. Bara så kan vi lära, finna fruktbara vägar, och även låta oss korrigeras för Kristi skull.

*

När jag skriver detta firar Kyrkan en av den unga kristenhetens vackraste och viktigaste gestalter, Irenaeus av Lyon, andligt barnbarn till aposteln Johannes och biskop i södra Frankrike under det andra århundradet. Irenaeus spelade en avgörande roll i det historiska skede då Nya Testamentets kanon fick sin gestalt. Han är den förste som nämner de fyra evangelierna som den samling Jesusberättelser som skulle ingå i kyrkans bibel. Irenaeus har efterlämnat åtskilligt i skrift, inte minst i det digra arbete han lade

ner på att förstå och kartlägga de många gnostiska riktningar som hotade tron på inkarnationen under hans levnad. Samtidigt som Irenaeus står i urskillningens tjänst – eller kanske just därför – är han en av den unga kyrkans stora brobyggare. Det fanns vid denna tid åtskillig vildvuxen karismatik inom den snabbt växande kyrkan, och Irenaeus förespråkar en betydligt mjukare linje i förhållande till dem som fascinerades av denna än många andra av kyrkans ledare. Kyrkohistorikern Eusebios liknar honom vid en fredsstiftare, och det finns skildringar bevarade om hur han uppträder som medlare i inomkyrkliga konflikter.

Irenaeus lär oss att andlig urskillning inte syftar till att fördöma och kasta ut den som tror annorlunda, utan till att låta evangeliet lysa allt klarare. En av dialogens stora förtjänster är att vi i mötet med den som tror annorlunda utmanas att djupare förankra vår egen identitet. Irenaeus gör långt mer än förkastar gnosticismen. Han erövrar evangeliet.

*

Irenaeus av Lyons dag i kalendern följs av en av sommarens stora festdagar. Ända sedan 200-talet har kyrkan firat apostlarna Petrus och Paulus den 29 juni. Denna fest har många dimensioner, men inte minst står enheten på nytt i centrum. Det är enheten kring både Petrus och Paulus, deras olika kallelser och nådegåvor, som utgör kyrkans apostoliska grund. Vi vet att det tidigt fanns en spänning mellan de två apostlarna, de förstod inte alltid varandra och kunde vara minst sagt frispråkiga i sin kritik mot varandra. Paulus är inte nådig mot sin apostlakollega i Galaterbrevet!

I denna spänning ryms latent spänningen mellan ämbete och charisma, ordning och frihet, eller om man så vill, mellan väst och öst i kyrkans tradition. Petrus är apostel enligt ordningen. Paulus är undantaget som bekräftar regeln. Han är kallad av Gud till apostel vid sidan om ordningen och har därmed ofta fått stå symbol för kyrkans karismatiska ämbete. I väst har Petrus haft en särskild ställning, framför allt genom Roms Petrusämbete, medan öst ofta haft närmare till Paulus. På väg in till Övre salen, där vi firar alla våra tideböner under sommarperioden, står just nu ikonerna med Petrus och Paulus som tillsammans håller kyrkan mellan sig. Det är en stark ikon! Den utgör på samma gång en profetia om och en manifestation av kyrkans enhet. När de två står tillsammans – eller med Johannes Paulus II: när kyrkan andas med sina bägge lungor – först då blir hon frisk, stark och enad, så att hon kan stå i försoningens tjänst för en hel värld.

Låt mig därför sluta där jag började detta sommarbrev, med biskop Tord Simonssons ord 1982 om den bro familjen Ekman slagit på Bjärka-Säby. Bron mellan Natan Söderblom och Lewi Pethrus; de två utgör sinnebilder för tradition och förnyelse, kyrka och väckelserörelse, ordning och frihet, allt det som inte skall spelas ut mot varandra utan behöver leva tillsammans. Natan Söderblom – som för övrigt firas den 12 juli – tillhörde en förnyelserörelse inom en svensk kyrka i kris vid 1900-talets början, unglyrkorörelsen. Denna är starkt förknippad med Bjärka-Säby, och Söderblom, som senare blev ärkebiskop i Svenska kyrkan, finns med på det svartvita fotografiet i slottets entré, taget vid unglyrkorörelsens viktiga ledarkonferens på Bjärka-Säby 1913. Den oomstridde ledaren i denna rörelse var Manfred Björkquist, nära vän till Oscar Ekman på Bjärka-Säby och en ofta sedd gäst på Nya Slottet.

Manfred Björkquist förblev lekman under många år och såg som en av sina stora uppgifter att verka för lekmännens andliga förnyelse och fördjupning i kyrkan. Men 1942 utnämndes han till Stockholms förste biskop; inom några veckor på hösten blev han först prästvigd och därefter biskopsvigd. Under en visitation i Matteus församling i Stockholm inbjöds han av Lewi Pethrus att predika i Filadelfiakyrkan, en ekumenisk händelse som väckte stor uppmärksamhet. Det var första gången en biskop i Svenska kyrkan predikade i en pingstkyrka. Det var vid detta tillfälle, i samband med att han välkomnade Manfred Björkquist, som Lewi Pethrus gjorde sitt klassiska yttrande om pingströrelsen som "en väckelserörelse inom kyrkan, som vi alla tillhör". Mötet blev inledningen till goda relationer mellan Björkquist och Pethrus. 30 år senare – vid 90 års ålder – kommenterade Lewi Pethrus denna händelse och sitt uttalande. Han hade "fått stå till svars mer än en gång" för det han sagt, förklarade han, och tillade: "Jag har inte ångrat vad jag sade, och jag gläder mig i dag åt det goda förhållandet mellan pingstväckelsen och svenska statskyrkan." När han 90 år gammal blickade tillbaka beskrev Lewi Pethrus unglyrkörörelsen som "en parallell på sin tid" till pingstväckelsen. Inte heller för Manfred Björkquist var det okontroversiellt att göra ett besök hos den profilstarke pingstledaren, LP som han kallades i den inre kretsen. Dagen efter detta ekumeniska möte löd rubriken i Dagens Nyheter: "En LP-skiva till och biskopen får byta stift."

På Vägverkets skylt står angivet att brobygget vid Bjärka-Säby skall vara avslutat i maj 2011. Det må gälla för den faktiska bron över Stångån. Men skylten kan visa sig vara profetisk även bortom detta datum. Må det andliga brobygget i Bjärka-Säby få fortsätta och fördjupas på de oförutsägbara vägar som alltid kännetecknar Andens verk!

*

Några timmar har gått sedan jag påbörjade detta brev i sällskap med morgonens första kopp kaffe på farstutrappan. Nu är det tid för frukost med den goda hustrun och jag frestas att, innan jag steker äggen till tekakorna, sända med det busenkla receptet på en av mina sommarfavoriter, en jordgubbs- och basilikadryck: Ta fram mixern, lägg i en liter jordgubbar (frysta eller färska), en handfull färsk basilika, pressad saft från en halv citron, socker efter smak, och mixa, gärna med några isbitar! Håll upp, och toppa glaset med ett basilikabladd – för ögats skull!

Med önskan om en rik och vederkvickande sommar!

Er tillgivne,

Peter

P.S. Till er som frågat om möjligheten att ge en gåva till Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby gäller följande: enstaka gåvor eller månatliga bidrag kan insättas på plusgiro 530838-2 eller bankgiro 461-0713. Det trossteg vi tagit genom att från 1 juni överta ansvaret för hyra av fastigheten Landamäret, där vi kommer att ha gästverksamhet fr.o.m. i höst, gör att alla gåvor tas emot med tacksamhet. Det gäller även gåvor "in natura" till hushållet på Landamäret. D.S.